● لێکۆڵینەوەی شانۆگەری ●

بزووتنەوەی شانۆگەریی کوردی لە نێوان واقیع و ئەزموونگەریدا

● مەغدید حاجی ●

ـ لە تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٨٧ دا دەستەیەك هونەرمەندیشانۆیی لاو لە شاری سلێمانی خۆشەویستەوە هەواڵی دامەزراندنیتیپی شانۆی ئەزموونگەریی کوردییان ڕاگەیاند.

ـ لە ڕۆژی (٢٨ـ١٠ـ١٩٨٧) دا کۆڕێك بە ناوونیشانی: (شانۆیئەزموونگەرییو دەوری لە بنیادنانی شانۆی کوردی دا) بۆهونەرمەندان (شەماڵ عومەر)و (کەریم عوسمان) لە هۆڵیڕۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر سازکراو هەمان بابەتی کۆڕەکە بەر لە پێشکەش کردنی لە هەولێر لە لایەن هەمان دوو برادەرلە سلێمانی پێشکەش کراوە.

ئێمەیش بۆ نموونەو بەڵگە چەند قسەو بۆچوونێکی ئەم دوو هونەرمەندەمان کە لە کۆڕەکەی هەولێر دەریان بڕی لەناو چەند «دووکەوانە» یەك دا لەم کورتە باسەدا هێناوەتەوەوبە هەندێ بەڵگەوە وەڵاممان داونەتەوە.

ـ لەم یەك دوو ساڵەی دوایی‌دا بە شێوەیەکی سەرنج ڕاکێش وتا ڕادەیەك گومان لە خۆگرتوو چەند کورتە باس و وتاری ئامادەکراوو وەرگێردراو دەربارەی ئەزموونگەرییو شانۆی ئەزموونگەری چاخگیرانە لەسەر ڕووی گۆڤارو ڕۆژنامە کوردی‌یەکان بە تایبەتی (عێراق) خراونەتە ڕوو!!.

ئەم جۆرە دیاردەو ڕووداوانەی پەنجەمان بۆ درێژکردن وئەوەی لە میانەیان دا وتراوەو خراوەتە ڕوو، بوونەتە هۆیسەرهەڵدانی ئەم کورتە لێکۆڵینەوەیەی ئێمە کە پتر لەشێوەی وتار دەچێت.

ئێمە لە کاتێکدا خۆشحاڵی خۆمان بەرامبەر هەر هەوڵدانێکینوێ، هەر تاقیکردنەوەو ئەزموونێکی تازە بۆ خزمەتکردنیشانۆی کوردیو پێشخستنی بزووتنەوە گەرم و گوڕەکەیدەردەبڕین.. بە پێویستمان زانی چەند هەڵوەستەیەك لە بەرامبەر هەندێ لە بیروڕاو بۆچوونی ئەو هونەرمەندەبە تواناو خوێن گەرمانە بکەین کە بە شێوەی بانگەوازلە کۆڕەکەیاندا ڕایان گەیاندن و مەبەست و ڕێبازی خۆیان و تیپەکەیان لە میانەیان دا خستنە ڕوو.

وەکوو نووسەرو شانۆ دۆستێکیش بە ئەرکیسەرشانمانی دەزانین لە دوو تۆیی ئەم کورتە باسەداداکۆکی‌یەکی ڕەواو بەڵگەدار لە بزووتنەوەی شانۆیکوردی بکەین کە هونەرمەندانی ئەزموونگەریی بەرلەوەی بە کردەوەو بەرهەمی سەرکەوتووی کوردیڕەسەن بوون و پێویستی ڕێبازەکەیان بسەلمێنن؛

دەیانەوێ بە ناوی ئەزموونگەری و پەیڕەوی لاسایی کردنەوەی چەند هونەرمەندێکی بەغداو لە ژێرپەردەی تاقی کردنەوەی نوێ؛ لە نرخ و ڕۆڵی ئەزموونەکانی بزووتنەوەی شانۆگەریی کوردی کەم بکەنەوەو هێڵێکی ڕاست و چەپ بەسەر هەوڵ و

کۆششی داهێنەرانەی بە دەیان هوونەرمەندی شانۆیی کوردی دابهێنن!!. دەیانەوێ دەوری سەرەکی لە شانۆدا بەشێوەو تەکنیکی نوێی خواستراوەو بابەتی وەرگێردراوبسپێرن و بێز لە بابەت و ناوەڕۆکی خۆماڵی

بکەنەوەوهەوڵی قووڵ کردنەوەو پێشخستنی شانۆی کوردی نەدەن و شانۆیەکی ناوەرۆك و شێوە گۆزراوە بهێننە کایەوە!.

لە بارەی شانۆگەری و ڕەوتی بزووتنەوەکەیدا:

شانۆگەری چیرۆکێکەو لە سەر شانۆنمایش دەکرێ وخاوەنی بنچینەو مەرجە تایبەتی یەکانی خۆیەتی. هونەرێکەمێژوویێکی دێرینی هەیەو لە ڕیزی پێشەوەی هونەرەجوانەکان دەوەستێت..

گەلێك جار ژیانی کۆمەڵ بە هیواوئازارەکانیەوە بە شێوەیەکی بچووك کراوە لەسەر تەختەی شانۆدا پیشان دەدرێت و بینەر لە گەڵ ڕووداوەکان دادەگونجێت یان بە گوێرەی فەلسەفەی

ڕێبازەکەی تری شانۆ وەکو تەماشاکەرێکی ڕەخنەگر بەرهەمە پیشاندراوەکەدەبینێ و لێی ورد دەبێتەوە.

زۆربەی هونەرە جوانەکانی تر لە چوارچێوەی هونەری شانۆدا

جێگایان دەبێتەوەو دەقی شانۆگەریشی لە سەرتەختەی شانۆدا گیانی وەبەر دەخرێت.

ئاشکرایە کە هونەری شانۆ بو یەکەم جار وەکو

هونەرێکی بەرزو سەربەخۆ لە وڵاتی یۆنانی کۆن (گریك) سەری هەڵداوە. بەڵام مێژوو ئەوەی بۆ دەرخستووین کە ئەم هونەرە لە سەرەتاکانی سەرهەڵدان و نەش و نماکردنی دابەم

چەشنەی ئێستای نەبووە، بەڵکو وەکو هەموودیاردەیەکی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری بەسەر چەندەهاقۆناخ و هەڵس و کەوت دا تێپەڕیوە تا گەیشتۆتە ئەم ئاستەی ئێستا لە سەریەتی و بە باڵاترین جۆری هونەری ئەم سەردەمە دەژمێردرێت.

نە سەرەتاکانی ئەم سەدەیە بە دواوە جەماوەری هونەر دۆستی

کوردستانی عیراق بە هۆی هەوڵ و کۆششی تاکە کەسی و بە کۆمەڵی ڕابەرانی بزووتنەوەی شانۆگەریی کوردی و لە ڕێگای ئەدەب و تاقی کردنەوە شانۆیی یەکانی عەرەب و تورکەکانەوە ئاشنایەتی یان لەگەڵ هونەری شانۆدا پەیداکردووەو ئەمەش

مەسەلەیەکی ئاسایی یەوهیچ جۆرە خەوشێکی بەسەرەوە نی یە، بینەری کورد بەپەرۆشی بینینی ئەو تەمسیل و شانۆگەری یانە بوو کەلەسەر سەکۆو شانۆی قوتانجانەکان و دەرەوەی قوتانجانەکان پێشکەش دەکران.

لە ساڵانی پەنجاکان و لە پاشانیش لە ساڵی ١٩٧٠ بە سەرەوەکە بارو زرووفێکی لەبارتر هاتەکایەوە بزووتنەوەی شانۆگەری کوردی پەرەی سەندو گەلێك تیپی هونەری وشانۆیی لە شارەکانی کوردستان دا دامەزراون و ناوە

ناوەیش نەك بە بەردەوامی کاری درامی سەرکەوتوو لە سەرشانۆکان و لە تەلەفزیۆن پێشکەش کراون. کە دەرچوانی ئەکادیمیاو پەیمانگای هونەرە جوانەکانیش هاتنە

مەیدان بزووتنەوەکە پتر لەسەر بنچینەیەکی زانستانە هەنگاودەنێ و ئاسۆیەکی فراوانتری گرتۆتەبەرە خۆی.

بەڵام کە ڕەوتی بزووتنەوەی شانۆگەری ی کوردی بە گوێرەی

هێڵێکی بەیانی بەردەوام سەرەو ژوورنەبوتەوەو ناوە ناوە نوشوستی هێناوەو بەرهەمی لاوازی بەخۆوە بینیوە. ئەمەش دیاردەیەکەو هۆی تایبەتی ومەوزووعی خۆی هەیەو نەك تەنیا

بزووتنەوەی شانۆی کوردی بەڵکو شانۆی عیراق و زۆربەی وڵاتە پەرەئەستێنەکان یان (جیهانی سێیەم) بەم بارودۆخەدا تێپەڕیون و لەم جۆرە وەزعەدا ژیاون.

بانگەوازی ئەزموونگەریی و چەند دێرێك لە پێناوی شانۆی کوردیدا:

لەم ڕۆژگارەدا تاخمێك لە هونەرمەندە شانۆیی یەخوێن گەرمە

تازە پێگەیشتووەکانمان هاتوون بە ناوی ئەزموونگەری و شێوە پەروەری یەوە هەوڵی سڕینەوەی ڕابوردوو واقیع دەدەن و بە قسەی ئەوان گوایە: «کارگێرانی شانۆی کوردی مادامەکی گشتیان ئەکادیمی نین و ئاگاداری شێوازی هەموو دەرهێنەرەکانی جیهان وسەرتاپای تاقی کردنەوەی ئەزموونگەریی دونیا

نین وپشت بە واقیع دەبەستن و خەونی سەوز نابینن . . با دەمکوت بن و ئاشبەتاڵی لێ بکەن . . ، !!! وا بزانم ئەم جۆرە هەڵویستانە ئارەزووی خۆ بەدەرخستن وسەرنج ڕاکێشانی خوێنەرو بینەرانی مەبەستەوهیچی تر نا . .

یا بە ناوی شانۆی ئەزموونگەری‌و دوای‌چەند ساڵ خوێندنی ئەکادیمیاو خوێندنەوەی چەند سەرچاوەیەکی‌بیانی‌و بێ ئەوەی کەس لە خەونە سەوزەکانیان گەیشتبێ‌وچی وایان وەکو بەڵگەی دان پیانراو لە لایەن بینەرانەوەپێشکە ش کردبێ؛ خەریکن هێڵێکی ڕاست و چەپ بەسەرڕابوردووی حەفتا ساڵەی شانۆی کوردی‌دا دێنن وبە سووك و سانایی.

دەڵێن: «ئێمە خاوەنی بزووتنەوەیەکی شانۆیی کوردی تەواو نین وکامەیە شانۆی کوردی؟»!!.

هەروا بێ ئەوەی ئەمەکداری بەرامبەر ئەو هونەرمەندو تیپەشانۆیی‌یانە بنوێنن کە فێری ئەلف و بێ‌ی شانۆیان کردوون وبە لە خۆبایی‌بوونەوە دەڵێن: « . . پێویستە هەموو تیپەشانۆیی‌یەکان و کارگێرانی شانۆی واقیعی کورد دەست لە کاری هونەری‌هەڵگرن و دەرگای تیپەکانیان داخەن و تەنیا تیپی شانۆی‌ئەزموونگەریی بە هۆی (خۆزگەو خەون بینینەوە)!! لە توانایداهەیە بە ئەرکی بناغە دانانی شانۆی کوردی هەڵسێ»!!.

لە هەمان کاتدا ئەگەر بیر لە (تاقی‌کردنەوەی) ئەوانیش بکەینەوەبۆمان دەردەکەوێ کەچی نوێ‌یان نەخستۆتە ڕوو جگە لە دووبارەکردنەوەی ئەو بەرهەمانەی لە ئەکادیمیاو پەیمانگا بۆ مەبەستی خوێندن وئەتروحە پێشکەش کراون یان بەرهەم و قسەو ڕێبازی ماموستاکانیان بێ‌گونجاندن لێرەو لەوێ دەجوونەوەو لە بارەی بەرهەم وداهێنانی خۆماڵیشەوە دەڵێن: « نووسین و بوونی دەقی‌خۆماڵی گرنگ و پێویست نیەو پەرینەوەی پردی سیراتیش نیە»!!

یان دەڵێن: «با واز لە تەك وەرگرتن لە کەلەپووری‌نەتەوایەتیمان و مێژوو بێنین و ئەمە ئەرکی مێژوو نووسەکانە ، نەك شانۆ»یان دەڵێن با ئەم ئەرکە دواخەین تاکو شانۆی‌کوردی لەسەر بناغەی ئەزموونگەری دادەمەزرێت »!!.

ئەم هونەرمەندە ئەزموونگەری‌یانە کە دەیانەوێ مەسەلەی‌کەڵك وەرگرتن لە مێژووو فۆلکلۆر بۆ نووسینی دەقی شانۆیی داهێنەرانە بخەنەدواوە، تۆ بڵێی کە ژمارەیەکی زۆر لەکەلە نووسەرو دەرهێنەرەکانی جیهان هەر لە ئەسخیلۆس ویۆرپیدیس . . تا دەگاتە شکسپیرو بریخت و زۆری تر لەهاوچەرخەکانمان لە ئەنجامی پشت بەستنیان بە گەنجینەی مێژووکەلەپووری نەتەوەکانی خۆیان و مرۆڤایەتی گەلێك بەرهەمی‌شانۆیی نەمریان پێشکەش بە بزووتنەوەی شانۆیی‌جیهان کردووە.

لە بارەی شانۆی کوردیشمانەوە تاکو ئێستا بینەری کورد پترشەیدای بینینی بەرهەمی واقیعی‌و مێژوویی خۆماڵی‌یە، ئەوبەرهەمانەی بە بۆچوون و بیری پێشکەوتووو هاوچەرخ چارەسەری مێژوو واقیع دەکەن و هەست و سۆزی شۆڕشگێرانەلە لای بینەردا دەبزوێنن و تام و چێژێکی تایبەتی پێ دەبەخشن. شانۆگەری‌یەکانی (مەمەو زین) و (قەڵای دمدم) و (خاتووکلاوزەر) و (هەڵۆکان . .) . . هتد زیندووترین نموونەو بەڵگەی‌ئەم بۆچوونەمانن. ئەگەرچی لە بارەی بینای درامی‌و چنین ودارشتنی کاراکتەر . . هتد ناگەنە ئاستی بەرهەمە جیهانی‌یەکان.

بەڵێ ئێمە هەر بەم بۆنەیەوە دەپرسین و دەڵێین: «ئەگەر بێت وهەر بەرهەمێکی هونەری مەبەستی گۆڕینی شۆڕشگێرانەی واقیع نەبێت و لە ناو بۆتەی شێوەو تەکنیکێکی پێشەکەوتوودا پێشبینی قۆناغێکی گەشترو پێشکەوتووتر نەکات و هەست و پێداویستی‌مرۆڤی کوردو مرۆڤایەتی پێشکەوتنخواز دەرنەبڕێت و تەنیا لەدەروون و خودی مرۆڤ بکۆڵێتەوەو شێوەو تەکنیکێکی ئاڵۆزونوێ مەبەست بێت و بەس، تۆ بڵێی ئەم جۆرە هونەرەچ سوود بە بینەری کوردو باری ئێستای کوردەواری‌ببەخشێت و ئایا بۆی دەکرێ جێ پێ‌ی خۆی لە نێوەندی ڕۆشنبیری‌کوردی بچەسپێنێت و جێگای لە نێو دڵی هونەر دۆست وجەماوەری هۆشیاری کوردەواری بکاتەوە؟!.

بۆ سەلماندنی ئەم بۆچوونەیشیان کە گوایە کورد نەبوتەخاوەنی شانۆیەکی نەتەوایەتی ڕەسەن، رابەرانی شانۆی‌ئەزموونگەریی کوردی دەڵێن: «شانوگەری‌یە

خۆماڵی‌یە پێشکەش کراوەکان، با دەرهێنەرو ئەکتەرەکانیشیان کورد بووبن بەڵام مادامەکی لە دەرهێنان و تەکنیک و شێوەداپشتیان بە تاقی‌کردنەوەی شانۆیی بیانی بەستاوە؛ ئێمە خاوەنی‌شانۆی کوردی رەسەن نین»!!

جا ئەگەر بەم پێوانەیە بێت، دەبێ برا عەرەبەکانی عیراق وگەلەکانی تری ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست و زۆر شوێنی‌تری جیهان نەبووبن بە خاوەنی شانۆی خۆماڵی‌یان.

چونکە هەر میللەتێ لە دانیشتووانی ئەم ناوچەیە لەسەرەتاوە هونەری شانۆو شێوەو تەکنیکی ئەم جۆرە هونەرەبەرزو پێشکەوتووەیان لە وڵاتانی لە خۆیان پێشکەوتووتر بەتایبەتی لە ئەوروپاوە پێ‌گەیشتووە، کە لە رووی شارستانیتی هاوچەرخەوە گەلێك لە ئێمەو گەلەکانی تری‌ناوچەکە لە پێشترن..

ئاشکرایە کە شانۆی هەر میللەتێك لە ئەنجامی‌پێشگەیشتن بارو زرووفێکی مەوزووعی سەر هەڵئەدات ونەش و نما دەکات و دەبێتە خاوەنی بەرهەمی داهێنەرانەوبۆ پتر گەشە سەندنیش مافی خۆیەتی کە سوود لەفەلسەفەو رێبازو تاقی‌کردنەوە سەرکەوتووەکانی گەلان وەربگرێت.

ئەمەی سەرەوە لە لایەك؛ لە لایەکی ترەوە دەڵێین؛ تۆبڵێی شەیداکانی شانۆی ئەزموونگەریی فەلسەفەکەیان بە رێبازێکی خۆماڵی رەسەن تێ‌بگەن و نەزانن کەتاقی‌کردنەوە هونەرییەکانیان یاخود ئەزموونەشانۆیی‌یەکانیان لە رووی دەرهێنان و تەکنیکی شانۆیی‌یەو لاسایی فەلسەفەی بیانی هاوچەرخەو لە ئەوروپاوە لەرێگای هەندێ لە مامۆستایانی ئەکادیمیاو پەیمانگاکان وسەرچاوەی بیانی‌یەوە بەوان (ئەزموونگەریی‌یەکانی لای ئێمە) گەیشتوون و بابەتەکانیشیان لە ئەدەبی بیانی‌یەوە وەرگیراون و بۆ بینەری کورد تا رادەیەك نامۆو کەم سوودن؟!.

ئێمە لە کاتێکدا دان بەوەدا دەنێین کە بزووتنەوەی‌شانۆی کوردی پێویستی بە هەوڵ و کۆششی هەموو لاوێکی‌خوێن گەرمی ئەکادیمی‌و غەیری ئەکادیمی هونەرمەندو بە دەسەڵات هەیە، پێویستی بە تەکنیك و شێوەی هونەری داهێنەرانەوتاقی‌کردنەوەی نوێ هەیە، پێویستی بە رزگاربوون هەیەلە نمایش و بەرهەمی بێ‌کەڵك و لاوازو سواوە، بەڵام دەبێ‌مەرج و پێداویستی‌یەکانی پەرەدان بە بزووتنەوەکە بەهەرەوەزی و هاریکاری‌و هەوڵی دڵسۆزانەی هەموو لایەك ئەنجام بدرێن.

هەروا دەبێ دان بەو راستی‌یە کە هونەرمەندانی کوردبە درێژایی دەوروبەری حەفتا ساڵ توانیویانە بوونی خۆیان بسەلمێنن و بزووتنەوەیەکی شانۆیی نەك بازرگانی بەڵکوکۆمەڵایەتی‌و شۆڕ شگێرو نوێ‌خواز بخولقێنن لەو ماوەیەدالەسەر تەختە پیرۆزەکانی شانۆی کورد بە دەیان نەك بە«ژمارەی پەنجەی دەست» بەرهەمی شانۆیی سەرکەوتوو پێشکەش کروان و ئێمەیش بەم بۆنەیەوە ناوی ئەو بەرهەمانە دەهێنینەوە یاد کە هەمیشە لەسەر لاپەرەی گۆڤارو رۆژنامەکوردی‌یەکان دا لەسەریان نووسراوەو یادیان کراوەتەوەو دەکرێتەوە: «سەلاحەددین ئەیوبی ساڵی ١٩٢١- هەولێر» «عیلم و جەهل ١٩٢٦ سلێمانی» «نیرۆن ١٩٢٧ سلێمانی» «کچی کوردستان ١٩٣١ کۆیە» «دلداری‌و نیشتمان پەروەری ١٩٣٣» «مەم و زین ١٩٣٥»، یۆلیوس قەیسەر، تێکۆشانی رەنجدەران، سەربازی‌ئازا، کلۆلان، عوتەیل، گوڵی خوێناوی، نیرۆن، کاوەی‌ئاسنگەر، خانزاد، هاملێت، فالچی، مەسەلەی شارێك،چلپاو، پسکەی تەرپیر، بووکی ژێر دەواری رەش،سەرینی باداری، نرخی ئازادی، لە رێی نیشتمان، جەنابی موفەتیش،دیوار، تاوانێك لە ئاسمانا، نەفرەت لێ‌کراو،من دایکتم ئەی شاکر، بووکی خوێناوی، پژمین، چاوی‌ڤێتنام، کۆتایی زۆردار، قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری،..

لەگەڵ هەڵکشان و پەرەسەندنی کۆمەڵ و بزووتنەوەی‌رۆشنبیری دا هۆڵەکانی شانۆ لە کوردستان دا بەرهەمی‌پێشکەوتوتریان بە خۆیانەوە بینیوە، بۆ نموونە وەکو:

«خولە چەخماخە، مان گرتن، لانەوازان، بە زۆر کراوە بە دکتۆر،مۆڵەت، خەج و سیامەند، پردی ئارتا، پێشمەرگە، شاخەوانی‌مەزن، دوا گۆرانی، ئاسك، شیرین و فەرهاد، خەملێ پەموو، لافاو، هەڵەی دەرهێنەر، مەم و زین ی‌تەلعەت سامان، داس، شەوی‌کۆتایی، تەقینەوە ی سلمان فایق، کۆتایی دەرەبەگ، ژیان، مەزاتخانەی‌مێژوو، خۆر هەڵاتن،

شەهید، نهێنی، بیك و زاڤا، ئامانجی زۆرداری، ئوتومۆبیلچی، پیلان، قەل و ڕووتە، پیشانگا، بووکی بەفر، گێچەلەکانی حەمە وەی وەی، هەبوو نەبوو، ئەو پیاوەی بوو بە سەگ، مام حەسەن دەگەڕێتەوە، فایلی ٦٧، خانزادێکی تر، مۆکینبۆت، وانەی ڕەشبەلەك، لاس و خەزاڵ، قەڵای دمدم، کەللەسەر، شاری ئەوین، ئۆتێللۆ، ئادابا، بزاڤ، گازیەك ژ کاوەی، دوو ڕەگە، خاتوو کلاوزەر، کوێر ئۆغلی، هاوارێکی تاساو، نالیو خەونێکی ئەرخەوانی، شار، ژیانی گالیلۆ، خۆناسەکان، کاتێ هەڵۆ بەرز ئەفرێ».. هتد

له بواری دراما نووسین دا تاکو ئێستا ژمارەیەك له نووسەرانیکورد خۆیان تاقیکردۆتەوەو ناوە ناوە گەلێك شانۆنامەو چیرۆکی؛ تەمسیلییان بە دانان و ئامادەکردن و وەرگێران بڵاوکردوونەتەوە جا چ له دوو تۆی کتێبی سەربەخۆ یان لەسەر لاپەرەی گۆڤارەکان دا بووبن.

ژمارە تایبەتییەکانی (ڕۆژی کوردستان) و (کاروان) و (بەیان) که چەند جار بۆ دەقی شانۆیی تەرخان کراون و ژمارەیەك دەقی شانۆیی کوردی سەرکەوتوویان تیا بلاوکراونەتەوە شایەدی ئەم بۆچوونەمانن.

بەڵام لە هەمان کاتدا دان بەمەدا دەنێین که یەکێك لەوگیروگرفتانەی لە بەردەم پێشخستنی بزووتنەوەی شانۆیی کوردوەستاوە کەمی دراما نووسی هونەرمەندو پسپۆڕی کوردو دەقیخۆماڵی سەرکەوتووە بە تایبەتی لە ڕووی بینای دراميو لایەنی هونەری ترەوە.

.کەمی دراما نووسی سەرکەوتووی کوردیش بە پلەیەکی سەرەکی بۆ بەردەوام نەبوونی دەگەڕێتەوە.

ئەگەربێت و ئاورێك لە ڕێڕەوی ڕۆشنبیری کورد بدەینەوەدەبینین بەچەند قۆناغێکی جیا جیاو تا ڕادەیەك نالەبار ڕۆیشتووەناوەڕاستی بیستەکان و سەرەتای سالانی سییو کۆتاییچلەکان و بەر لە شۆڕشی چواردەی تەمووزو قۆناخی شەستەکان...

لەو سەردەمانەدا نووسەر کەم بواری بۆ لوا: کە ئەوەیپێویستەو لە دڵیا پەنگی خواردۆتەوە دەری ببڕێت و بیخاتە سەر کاغەز و بلاوی بکاتەوەو لە دواییشدا بخرێتە سەر شانۆ.

لەو کاتانەیش دا کە بزووتنەوەکە جۆرە هەناسەو هەوایەکیهەڵمژیوە بە تایبەتی دوای شۆڕشی چواردەی تەمووزو لەحەفتاکان و هەشتاکان دا زۆر نووسەری بە توانا دەرکەوتن - ئیترکەئەم دوو ماوەیەش لە کورتیان داوەو بواری سەربەستی دەربڕین تەسك بۆتەوە ئەم نووسەرانەش کەم بۆیان کراوە بەردەوام بنووسن وداهێنانەکانیان بلاو بکەنەوە یان ڕوویان کردۆتە مەیدانێکیتری ئەدەب و نووسینەوە. لە دواییدا چەند ناوێکیتر هاتوونە مەیدانەوە، ئینجا هەر چۆنێ بێ تا ئەمانیش خەریکی شارەزاییپەیداکردن بوون ئاووهەواکە گۆڕاوەو گیانی پسپۆڕێتیهونەرییان لە لادا گەشەی نەسەندووە..

سەرەرای ئەم وەزعەیش دەبێ دان بە دەست و پەنجەو بیریپاك و بەرهەمە دراميیەکانی ئەم بەرێزانەی خوارەوە بنێین کە هەریەکەو خشتێکی یان چەند خشتێکی ناوەتە سەر بناغەوبینای بزووتنەوەی شانۆگەری کوردی لە ڕێگای دانانیدەقی شانۆییدا:

«عبد الرحیم ڕەحمی هەکاری، جەلادەت عالی بەدرخان، أ. ب هەوری، پیرەمێرد، زەکی هەناری، ڕەفیق چالاك، ئەمینی میرزا کەریم، عمر علي امین، عبد الرزاق بیمار، طلعت سامان، نافع ئاکرەیی، شێرکۆ بێکەس، مەهدی ئومێدا، حسین عارف، حەمە کەریم هەورامی، جەلیل زەنگەنە، فؤاد مجید میسری، محمد عبد الرحمن زەنگەنە، محمد رشید فتاح، ڕەئووف بێگەرد» .. هتد

لە بیستەکانی ئەم سەدەیە تاکوو ئێستا ژمارەیەکی زۆرلە هونەمەندە شانۆییە بە تواناکانمان بە ئەکتەرودەرهێنەرەکان بە شدارییان لە ڕەوتی بزووتنەوەیشانۆگەری کوردیدا کردووەو هەمیشە هەولیان داوەوهەوڵ دەدەن لە ڕێگای پشت بەستان بە تاقیکردنەوەینوێو ڕێبازی زانستانە بەرهەمی داهێنەرانەپێشکەش بکەن و بزووتنەوەکە بەرەو قۆناخێکیپێشکەوتووترو گونجاوتر بگوازنەوە.

جا تۆ بلێی ئەم هونەرمەندە بەرێزانەی خوارەوە لەئەزموونگەری حالی نەبووبن و حاشایان لە تاقیکردنەوەی نوێوداهێنان کردبێت؟

«فؤاد رشید بکر، جەواد ڕەسوول ناجی، ڕەفیق چالاك، عبدالخالق قطب، ڕەؤوف یحیی، تەها خلیل، کاوەی احمد میرزا، تەها بابان، صفوة جراح، بەدیعە

دارتاش، طلعت سامان، غازي بامەرنی، سمکۆ عزیز، عثمان چیوار، زرار محمد مصطفی، سلمان فائق کاکەیی، احمد سالار، صباح عبدالرحمن، جلیل زنگەنە، کمال رؤوف هەنجیرە، علي کریم، عبدالواحد مرجان، فرهاد شریف، کامەران رؤوف، خوشکە گەزیزە، سەعدوون یونس، فتاح خطاب، ئازاد جلال، سلام کۆیی، جیهاد دلپاك، شمال عبدالله، زاهیر محمود، نوزاد مجید، مؤید فەقێ، یاسین قادر بەرزنجی، بائیز عمر، شفیق محمد، ئازاد مولود، ئازاد عبدالله صادق، رفعت رجب جمال» . . . زۆرانی تر لەهونەرمەندە سەرکەوتووەکانی بواری شانۆی کوردی لە کوردستانی‌عیراق دا .

لە رۆژنامەی (ژیان)ی بیستەکانی سلێمانی تاکو (کاروان)و (بەیان)و (هاوکاری)و (عیراق)ی ئێستا، گۆڤارو رۆژنامەکوردی‌یەکان، بەردەوام رەخنەو لێکۆلینەوەو نووسینی تریان دەربارەی شانۆ بە گشتی‌و شانۆی کوردی‌و شانۆگەری‌یەپێشکەش کراوەکان بلاوکردوونەتەوەو چێژی رۆشنبیری‌شانۆیی‌یان لە لای خوێنەرانی کورد پەیدا کردووەو پەرەیان پێ داوە.

هەروا شانۆی کوردی ئێستا بۆتە خاوەنی بینەری تایبەتی وبەشێکی چاك لە بینەران با کەمیش بێ، بە هۆشیاری هاموشۆی شانۆکان دەکەن و بەرهەمی سەرکەوتوو لە بەرهەمی‌لاوازو سواوە جیا دەکەنەوەو ئەم جۆرە بینەرانەیش بۆیان هەیە بینە کەسایەتی سێیەم لە شانۆی کوردی‌داو بە سەرنجی‌رەخنەگرانەو پێشنیازی بەجی‌و پەسند دەور لە پێشخستنی‌شانۆدا ببینن.

تاکو ئێستاکەیش چەندان کورو زنجیرە لێکولینەوە وفیستەڤال دەربارەی شانۆو ئەدەبی شانۆیی لە بەغداوشارەکانی کوردستان دا ساز کراون و بوونی بزووتنەوەیەکی‌زیندووی شانۆی کوردی‌یان سەلماندووە. وەکوو:

١- یەکەم میهرەجانی هونەری کوردی کە لە ٢٥-٢ تاکو ٢-٣-١٩٧٧دا لە بەغدا ساز کراو پتر لە (١٠) شانۆگەری‌کوردی تێ پێشکەش کرا.

٢- یەکەم زنجیرە لێکولینەوەی شانۆو ئەدەبی شانۆیی کەلە ٢٦-١٠تاکو ٣٠-١٠-١٩٨٥لە شاری هەولێرو لە لایەن دەزگای‌رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی رێکخراو تیایدا (١٨)باس و لێکۆلینەوە دەربارەی شانۆو ئەدەبی شانۆیی پێشکەش کرا.

٣- یەکەم فیستەڤالی شانۆی ئەزموونگەری کوردی- لە رۆژانی ٢٨-٣تاکو ٣٠-٣-١٩٨٧دا لە لایەن پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی ساز دراو تیایدا سەرەرای چەند نمایشێکی شانۆیی‌باس و لێکۆلینەوەی جۆراو جۆریش دەربارەی شانۆ پێشکەش کرا.

٤ - زنجیرە کۆرێك دەربارەی شانۆ لە دهۆك، ئەمەشیان لە ١٧ تا ٩-١١-١٩٨٧دا لە لایەن رۆشنبیری جەماوەری دهۆك بەهاوکاری لەگەل یەکیەتی ئەدیب و نووسەرانی کورد لە دهۆك رێکخراو ژمارەیەك هونەرمەندی شانۆیی ناسراو بەشداریان تیادا کردو چەند شانۆگەری‌یەکیش لە چوار چێوەی حەلقەدراسیەکەدا پێشکەش کرا.

٥- دووەم میهرەجانی شانۆی کوردی کە لە ١-٤ تاکوو٧-٤-١٩٨٨لە لایەن پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی‌رێکخراو تیایدا ژمارەیەك تیپی شانۆیی شارەکانی‌کوردستان بەشدار بوون و چەند شانۆگەری‌یەکی خۆمالی‌سەرکەوتووی تیا پێشکەش کرا، سەرەرای سازدانی چەند کۆرێکی‌رەخنەیی دەربارەی شانۆگەری‌یە پێشکەش کراوەکان.

٦- یەکەم دیداری شانۆی کوردی، سلێمانی ١٩٨٨.

ئەمەو سەرەرای سازدانی بە دەیان کۆری تر لە لایەن هونەرمەندو نووسەرە بەرێزەکانمانەوە دەربارەی شانۆونەدەبی شانۆیی‌و شانۆگەری‌یە پێشکەش کراوەکان.

٧-فیستەڤالی شانۆیی هونەرمەندانی هەولیر، ١٩٨٨

ئەمە هەمووی راستین و رووداون و بوونی بزووتنەوەیەکی زیندووی شانۆگەری‌ی کوردی دەسەلمێنن و ئەم بزووتنەوەیەش بەشێکە لە رووی شارستانیەت و بزووتنەوەی رۆشنبیری کوردی‌و سەرەرای هەموو کەم و کوری‌و گیروگرفتەکانیش پێویستەدانی پێ بنرێ‌و بە رێزەوە سەیر بکرێت و کارێکی رەواش نییەبە بزووتنەوەی شانۆیی گەلانێك بپێوری کە لە رووی‌بوونی قەوارەی سەربەخۆو پێشکەوتنی شارستانیەت وتەکنیك دا چەند قوناغ پێش ئێمە کەوتوون دوواکەوتنی‌ئێمەیش لە چاو ولاتە پێشکەوتووەکان دا مایەی کەمی نییە بۆئێمەی کوردی‌زیندوو بەئەمرو هیوای تایبەتی هەبووی خوی هەیەو ناگری ئیرەلی‌ی بکوژێنرێتەوە بەلام لە هەمان کاتدا بڕوامان بەوە بەتینە کە لە دوا رۆژدا شانۆی کوردیش شان لە شانی‌شانۆ پێشکەوتووەکانی جیهان دەدات.

هەولێر ١٩٨٨/٦/٩